

ними відображені у наукових дослідженнях М.Т. Білухи, С.В. Івахненко, М.Ф. Кропивка, В.В. Муравського, В.О. Осмятченка, М.М. Шигун, А.В. Янчева.

Особливо актуальними нині є дослідження проблем звітності, у тому числі фінансової звітності, міжнародних стандартів цієї звітності, які проводили А.В. Озеран, Т.Є. Кучеренко, М.Р. Лучко, Л.М. Пилипенко, Н.В. Семенишена, О.В. Харламова, П.Я. Хомин. Заслужують на увагу і схвалення праці у сфері бюджетного обліку С.В. Свірко, Н.М. Хорунжак, житлово-комунального господарства — Н.О. Гури, туризму — О.С. Височана, торгівлі — М.М. Бенька, А.С. Крутової, Ю.І. Осадчого.

Безпекові аспекти та їх обліково-аналітичне забезпечення розглянуті у наукових працях І.А. Білоусової, Л.В. Гнилицької. Дотичними до цього є питання екологічного обліку, контролю й аналізу, які детально вивчали О.В. Вороновська, І.В. Замула; соціального — І.В. Жиглей.

Проблеми професій бухгалтера, аудитора, аналітика відображають у своїх працях Ю. А. Кузьмінський, Л. М. Кіндрацька, В. М. Метелиця, О. Ю. Редько, Л. В. Чижевська, О. В. Ярошук.

У наукових дослідженнях історичних аспектів бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту зацікавлені Ф.Ф. Бутинець, Й.Я. Даньків, В.А. Дерій, М.Р. Лучко, М.Я. Остап'юк, М.С. Пушкар, В.К. Савчук, П.Я. Хомин та інші.

УДК 658.14

В'ячеслав Діба,
к.е.н., доцент, доцент кафедри
обліку і оподаткування,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ОСНОВИ ІДЕНТИФІКОВАНОГО ОБЛІКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасне ризикове та нестабільне середовище зумовлює необхідність обліку поряд із матеріальними активами нематеріальної компоненти капіталу, формування якої є однією із заборук конкурентоспроможності підприємства. Проте, традиційні концепції бухгалтерського обліку не завжди можуть належним чином оцінити нематеріальну складову, а особливо інтелектуальний капітал підприємства. Це зумовлює актуалізацію синтезу теоретич-

них положень і динаміки прикладних компонентів бухгалтерського обліку для оцінки інтелектуальної складової капіталу.

Слід відмітити, що в багатьох випадках торговельні марки створюються підприємством не лише для підвищення ділової репутації, а насамперед як засіб ведення конкурентної боротьби за ринок або з метою продажу (надання) права на використання торговельної марки та отримання від цього економічної вигоди. При цьому з точки зору цивільного права (ст. 495 Цивільного кодексу України) торговельні марки як створені самостійно, так і придбані (отримані) за наявності свідоцтва на них є об'єктами інтелектуальної власності відповідного суб'єкта.

З метою аналітичного обліку та ефективності управління нематеріальними активами наші сучасники пропонують до рахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів» відкрити субрахунки [3]:

1541 «Внесені нематеріальні активи засновниками»;

1542 «Придбані нематеріальні активи»;

1543 «Створені нематеріальні активи власними силами».

У П(С)БО 8 подається термін «Незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи», тобто капітальні інвестиції у придбання, створення і модернізацію нематеріальних активів, використання яких за призначенням на дату балансу не відбулося. Для чіткого, достовірного обліку інвестиційних операцій, які пов'язані з нематеріальними активами, а також для підвищення аналітичного рівня облікової інформації Я. Измайловим [2] пропонується до субрахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів» ввести аналітичний рахунок 1549 «Незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи». На останньому слід відображати нематеріальні активи, що готові до використання, але на них ще не отриманий патент чи інші дозвільні документи, які необхідні для введення нематеріальних активів до експлуатації, або коли майже готові нематеріальні активи не використовуються більш як один рік через неповну готовність.

Облік «синергетичних ефектів» запропоновано С.Ф. Легенчуком [1], вони виникають у результаті взаємодії інтелектуальних активів підприємства, які не знайшли свого облікового відображення (тобто всіх інших інтелектуальних активів окрім інтелектуальної власності). Синергетичні ефекти пропонується відображати в активі балансу на субрахунку 193 «Синергетичні ефекти», оскільки вони є результатом взаємодії активів, як і гудвіл. Для відображення в обліку синергетичного ефекту в пасиві запропоно-

вано введення рахунку «Синергетичний капітал» з відображенням його у складі додаткового капіталу на рахунку 428.

Підхід до обліку інтелектуального капіталу, за яким він отожднюється з гудвілом, передбачає відображення його на рахунку 19 «Гудвіл», при чому вартість цього активу визначається як різниця між вартістю підприємства на ринку та його активами. Гудвіл може бути від'ємним, але це не буде означати, що інтелектуального капіталу немає. Підхід умовний і в основному він критикується науковцями через недоліки в оцінці гудвілу. Хоча має сенс теза про те, що вартість підприємства на ринку в XXI столітті визначається залученням інноваційних технологій і, як наслідок, формування інтелектуального капіталу фірми.

Класичний підхід передбачає відображення в обліку інтелектуального капіталу згідно законодавства, а саме на рахунку 12 «Нематеріальні активи». На балансі підприємства відображається майже весь ринковий і структурний капітал, об'єкти яких належать до інтелектуальної власності.

Суцільний облік усіх складових інтелектуального капіталу передбачає використання балансових і позабалансових рахунків і спеціальної управлінської звітності (Н.М. Проскуріна [4], В.М. Хобта [5] та ін.).

Огляд пропозицій і рекомендацій вітчизняних і зарубіжних учених щодо відображення компонентів внутрішнього гудвілу на балансових рахунках показав, що основними проблемами бухгалтерського обліку інтелектуальних активів є:

1. Згідно з чинними міжнародними та національними стандартами бухгалтерського обліку значна частина витрат, пов'язаних із створенням інтелектуальних активів, враховується як витрати звітного періоду або як використання прибутку, а створені при цьому нематеріальні активи не враховуються на балансі.

2. Алгоритм формування вартості ідентифікованих нематеріальних активів відтворює правила формування первісної вартості основних засобів. Тому у відношенні значної частини витрат, які по суті є вкладенням у компоненти інтелектуальних активів, МСФЗ 38 містить пряму заборону на їх капіталізацію.

3. Для підтримання здатності інтелектуальних активів приносити економічні вигоди необхідно здійснювати періодичні вкладення. Така властивість інтелектуальних активів робить малоприсадибним для їх обліку алгоритм обліку нематеріальних активів за первісною вартістю.

Отже, проблема відсутності ідентифікованого обліку та відображення на балансі інтелектуальних активів створює труднощі

бухгалтерського обліку вкладень у їх створення. Фундаментальна проблема полягає у тому, що витрати, які є капіталовкладеннями, не ставляться у відповідність майбутнім доходам, що можуть виникнути завдяки цим витратам.

Список використаної літератури

1. *Легенчук С.Ф.* Бухгалтерське відображення інтелектуального капіталу: дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / С.Ф. Легенчук. — Житомир, 2006. — 264 с.

2. *Ізмайлов Я.О.* Облік незавершених капітальних інвестицій в нематеріальні активи за П(С)БО та МСФЗ / Я.О. Ізмайлов // Управління розвитком. — 2010. — №20 (96). — С. 47–48.

3. *Ткаченко Н.М.* Теоретико-методологічні аспекти обліку нематеріальних активів / Н.М.Ткаченко // Наукові праці Національного університету харчових технологій. — 2010. — № 36. — С. 89–93.

4. *Проскуріна Н.М.* Проблемні питання обліку інтелектуального капіталу та шляхи їх вирішення / Проскуріна Н.М., Іванова А.П. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/6_NITSHB_2011/Economics/7_79645.doc.htm

5. *Хобта В.М.* Удосконалення обліку інтелектуального капіталу підприємства / Хобта В.М., Корнева О.В. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ea.donntu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/9563/1/Хобта_20В.М..pdf

УДК 657.12

Валерій Жук,
д.е.н., професор,
віце-президент Національної академії
аграрних наук України

ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ПІДҐРУНТЯ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ: НАУКОВО-БІХЕВІОРИСТИЧНИЙ АСПЕКТ

У сучасному світі зростає роль інформаційного забезпечення управління економікою. Найкардинальніші зміни відбуваються в системі бухгалтерського обліку і звітності. Його класичні методи і інструментарій збагачуються інжиніринговими новаціями в управлінському обліку та інституційно-організаційними складовими у стандартизації фінансового обліку і звітності.